

Izvidnica na kolesih

V sedanjem konfliktu med Rusijo in Finsko so se izkazali zelo uporabne in hitre izvidniški oddelki finske vojske na kolesih

Karelja in Karelci

Zemlja, prebivalci, gospodarstvo in folklor

Velik del sedanjih bojov med Rusijo in Finsko se odigrava trenutno na karelskem ozemlju. Ta obmejna dežela je pri nas tako malo znana, da pač ne bo odveč, če seznanimo naše čitatelje z nekaterimi bistvenimi podatki o Kareliji in njenih prebivalcih.

Sovjetsko-finska meja gre po ozemlju Karelije, domovine Karelcev. Ozemlje meri v dolžino kakšnih 660 km v smeri od vzhoda proti zapadu in njegova širina znaša od 100 do 400 km. Geološki sestav tega ozemlja sliči v marsičem sestavu Finske in Švedske. To je pokrajina, kjer se vrste jezera, gozdovi in kameniti predeli. Visokih gor tukaj ni in zaradi mraza niso ti kraji niti najmanj primerni za kmetijstvo. Doline pa so rodovitne. Živinoorej je precej dobro razvita in konji iz Karelije veljajo za najboljše konje na Finskem.

Ta pokrajina je tudi bogata na zemskih zakladih in daje železno rudo, baker, svinec ter glino za porcelan. Močno je razvita tudi industrija kamna. Tod okoli loimjo granit in marmor in bivša ruska prestolnica Petrograd, današnji Leningrad, je tlakovan z granitom iz karelskih kamnolomov. Iz tega kamna je zgrajeno tudi nabrežje ob Nevi in mnogo leningrajskih kanalov.

V finskem predelu Karelije je nekaj večjih mest: Viipuri (Viborg), Sartavala (Serdobolj), Keksholm itd. V ruskem delu Karelije leži znani Petrozavodsk ter pristanišče Kemij na Belem morju.

Ruski del Karelije je pripadal Olonecki guberniji. Po revoluciji se je Karelija osamosvojila. Postala je avtonomna ljudovlada v sestavi Sovjetske unije. Na Finskem živi približno milijon Karelcev, v Rusiji pa četrt milijona, toda še ti so razdeljeni, kajti blizu 125.000 jih živi v Tverski oblasti, kamor so se ljudje umaknili za časa vojne med Rusijo in Švedsko. Karelcji se počasi rusificirajo. Asimilacija s pomočjo zakonskih zvez je skoro nemogoča. Pri tem ljudstvu vlada namreč s strani moških velik despotizem, ki se uveljavlja v rodbinskem in družinskem življenju. Karelcji se tudi slabo hranijo.

Rusi so se poslužili v svojem delu Karelije posebne taktike, začeli so ondi naseljevati svoj živelj, posebno v industrijskih krajih. Tako živi zdaj v sovjetskem delu Karelije že nad 400.000 prebivalcev. Karelcji so povsod v manjšini. Tvorijo namreč komaj tretjino celokupnega prebivalstva, ki jih ruski živelj bolj in bolj preplavlja. Karelcje loči od Fincev predvsem vera; slednji so evangeličji, dočim so Karelcji pravoslavni.

Ko je bil Petrograd proglašen za prestolnico Rusije, je začela osrednja in južna Karelija gospodarsko procvitati. Tudi trgovina se je dobro razvijala. V 19. stoletju sta bila v Kareliji donosna samo gozdar-

stvo in ribolov. Pozneje se je razvilo tudi rudarstvo.

Oktoberska revolucija je dala Kareliji nov obraz, toda šele oktobra 1920. je bila med Rusijo in Finsko podpisana pogodba o novi meji med obema državama. Pozneje se je prebivalstvo uprlo. Rdeča vojska pa je napravila red in od l. 1922. se mir ni več kalil.

Karelija je v folklornem pogledu bogata zemlja. Tam je vznikla »Kalevala«, finski narodni ep, duhovna svojina Fincev in Estoncev. V tej pesnitvi je mnogo junaštva in vojaškega duha. V bistvu obravnava boj človeka z naravo. Glavni junaki pesnitve so: Vajnemonen, tvorac narodnega instrumenta kantele, kovač Ilmarinen, čarovnik Lemminkäinen in narodni junak Pohjola. »Kalevala« je prevedena v mnoge kulturne jezike, deloma že tudi v slovenščino.

Karelcji živijo čisto svojevrstno življenje po načelih, ki se jim zde pravilna. Tako jih n. pr. ni mogoče navaditi, da bi se držali gotovih predpisov pri zidanju hiš. Vsakdo zida hišo tako, da ima okna obrnjena na jug, ne glede na ulico ali cesto. Tako se na prvi pogled zdi, da je to ljudstvo zmešano, v resnici pa je le prevdarno.

Vojaki rdeče vojske z mitraljezo v sneženih plaščih

Sodoben letalski spopad

Angleški listi poročajo o dramatičnem spopadu nekega nemškega letala s tremi britskimi letali nad Francijo. Angleži so nemškemu letalu kmalu po pričetku bitke uničili enega izmed obeh motorjev. Dva izmed nemških letalcev sta takoj odskočila s padali, med tem je pilot markiral popolno nesposobnost svojega letala za boj in se je sam delal mrtvega ali vsaj težko ranjenega. Ko je eden izmed angleških strojev, ki je opazoval Nemca iz neposredne bližine, zletel mimo, je ta nenadno začel streljati na Angleža in ga sestrelil. Šele potem se je spustil na tla in se vdal.

Če še ne veš, zdaj izveš:

da se nahajajo v Pečengu na finskem skem ozemlju izdatni rudniki niklja, ki so poleg nahajališč v Kanadi in Kaledoniji največji rudniki niklja na svetu. Rudniki v Pečengu so last skupine »International Nickel Company of Canada« in jih vodijo kanadski inženjerji;

da je šef generalnega štaba finske vojske general Oesch švicarskega porekla; da je sv. Barbara zaščitnica rudarjev, ki praznujejo nje god 4. decembra, tudi zaščitnica topničarjev;

da so Angleži dovršili propagandni film za svoje letalstvo. Predvajajo ga pod naslovom »Levu rasejo krila«;

da je stacioniranih v Litvi deset tisoč ruskih vojakov v štirih garnizijah; da imajo v vseh večjih garnizijskih mestih Nemčije tečeje holandskega jezika; da je francoska vlada sprejela sklep o posebnem obdavljenju vseh, ki iz kakršnega koli vzroka ne služijo pri vojaki;

da je finska vlada ukazala ugasti svetilnike, ki rabijo ladjam pri plovbi v pristanišče Viborg;

da je bila žena ruskega komisarja Molotova, doslej komisarka za ribarstvo, postavljena na razpoloženje.

Na opazovališču

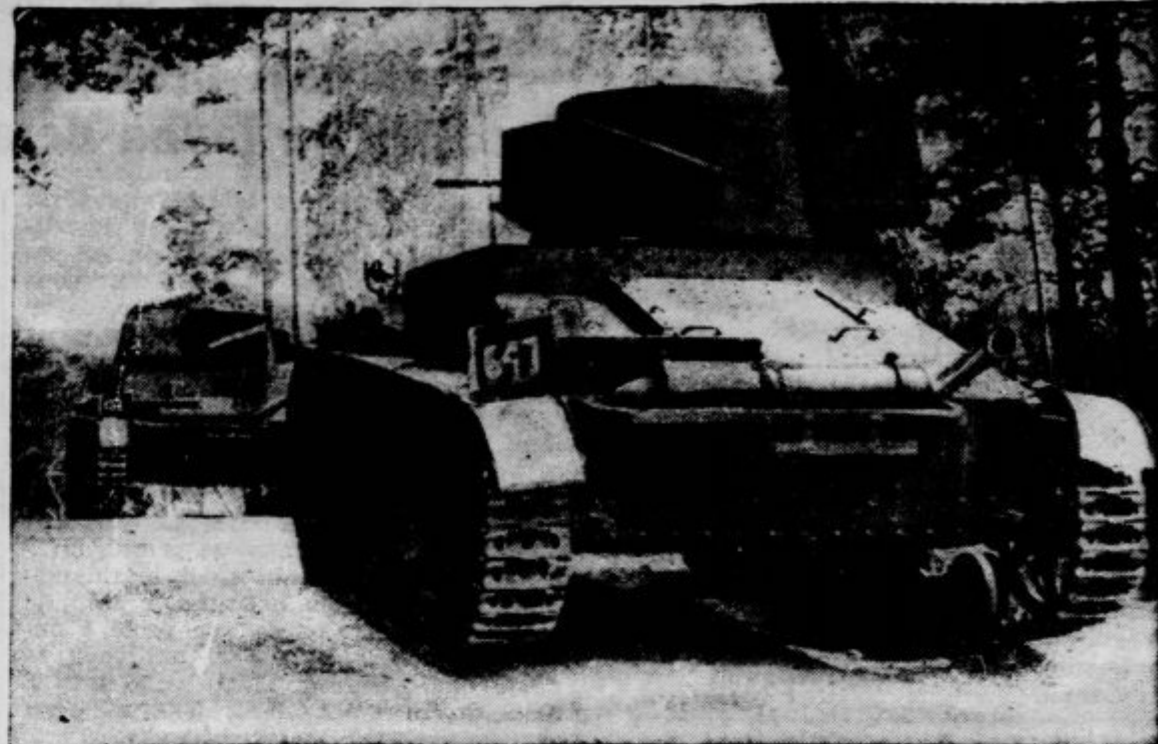
Oficir rdeče vojske opazuje potek operacij

Strojica v snegu

Vojaki rdeče vojske z mitraljezo v sneženih plaščih

Tank finske vojske

Tudi finska armada razpolaga s tanki, vendar se zdi to orožje v pogozdovanem svetu neokretno

Finska ob Ledenem morju

Kakšen pomen ima za Finsko pas ob reki Pečengo

Ena izmed sovjetskih zahtev nasproti Finski se tiče ozemlja ob Severnem Ledenem morju, ki ga je Rusija l. 1920. odstopila Finski. Ena izmed prvih vesti v sedanjem spopadu pa je poročala, da so boljševiki zasedli finski del tako zvanega Riškega polotoka, Ribacijsa. Ne gre pa samo za ta polotok, temveč za dosti večje ozemlje, za katero sta se stoletja borili Rusija, Norveška in Švedska, ki je do l. 1809. vladala nad Finsko. V jeziku moderne politične geografije bi to ozemlje označili lahko za koridor.

Finci imenujejo to sporno ozemlje po reki Pečengi, ali kakor oni pravijo Petsami, ki se po sredi koridorja pretaka proti Ledenemu morju. Ozemlje v gospodarskem oziru ni čisto brez pomena, saj smo slišali, da so na njem rudniki niklja. Dosti je tudi vodne sile za proizvodnjo električnega toka. Še važnejše pa je dejstvo, da je zaradi Zalivskega toka na tem kraju globoko pristanišče, ki pozimi ne zaledeni in ki omogoča mimo Severnega rta zvezo z Atlantskim oceanom. To prednost uživa tudi znano sovjetsko pristanišče Murmansk, ki leži malo bolj na vzhodu v zaščiti globoko v celino zajedenega fjorda. Za Rusijo samo ponovna vrnitev tega ozemlja ne bi pomenila dosti, saj ima do-

vnoj nadomestila zanj, tem težje pa bi zadelo Finsko, ki njena vzhodnomorska pristanišča pozimi zmrznejo in so tudi v morebitnem spopadu v Baltičnem morju izpostavljena sovražnim napadom, kakor se je pokazalo baš v zadnjih dneh.

Vas Länahamari, ki leži ob izlivu reke Pečenge, se je pod finsko upravo zelo razmahnila. Tu natovarjajo pred vsem les, a tudi posušene ribe, ki jih prevzemajo večji del italijanski parniki. Drugače je ob divji strmi obali tega ozemlja le še nekoliko ribiških vasi. V notranjosti je važnejša vas, ki se imenuje po obeh ruskih svetnikih Borisu in Glebu. Tu je ruski svetnik Trifon v 15. stol. postavil cerkevico za nomadizirajoče Laponce, danes stoji tam velika pravoslavna cerkev. V bližini je že norveško obalno mesto Kirkenes.

Prebivalstvo je v notranjosti deželice skoraj izključno laponsko. Bavi se z rejo severnih jelenov. Po l. 1920. pa se je priselilo mnogo Fincev, zlasti na obali ter v Jäniskoskiju, kjer je pomembna električna centrala in kjer se je naselilo kakšnih 11.000 ljudi. V bližini te naselbine so rudniki niklja, v rekah izpirajo tudi zlato in del prebivalcev se bavi s prodajo kožuvin.

Živi šah v Curihu

Saniteta pobira grenadirje, kraljeve korake spremljajo fanfare

V Curihu so priredili v soboto zanimivo šahovsko igro. Odigrala sta jo najboljša švicarska šahista Grob in Johner, in sicer na »šahovnici«, ki je merila 25 m v kvadrat, torej 625 kvadratnih metrov.

Figure so bile žive, in sicer so jih predstavljali člani curiškega dramskega društva in nekega plesnega študija. Ti sodelavci so nosili lepe rokokojske kostume, pričrpani s kraljem, ki ga je spremljal dvorni norec, do kmetov, ki so se borili kot lepi grenadirji. Stirje po 3 m visoki stolpi, ki so jih stražili vojaki, so branili vogale ogromne šahovnice, a štirje majhni ponjiji, dva bela in dva črna, so izvrševali svoje šegave skoke. Figure so se gibale po polju v obliki srednjeveške igre in po navdabah obeh mojstrov.

Vsaka poteza je trajala okrog 40 do 50 sekund, tako da je bilo vse stalno v gibanju. Ko je padel kakšen grenadir, je prihitela saniteta, da ga odnese. Klicarji so nakazovali vsaki figuri njeno mesto. Kadar je stopil kralj naprej, so se oglasile

fanfare, a če je bil v nevarnosti, so zaro-potali bobni. Ze sam pohod figur v zatem-nemem prostoru, v plapolajoči svetlobi fla-menin in ob grmenju bobnov, je bil šte-vilnemu občinstvu v velik užitek.

A NEKDOTA

Ermete Zacconi, veliki italijanski traged pripoveduje svojim prijateljem rad zgodbo iz davnih let, ko je kot mlad, reven mladenič potoval iz kraja v kraj, da bi nastopal v svojih najljubših vlogah, zlasti kot Romeo. Nekega dne je pešalil po deželni cesti, ko je pripeljal za njim voznik, ga sočutno pogledal in dejal: »Ali si ti Romeo?«

»Sem,« je odgovoril utrujeni pešec. »Potem sedi na voz, da te bo Julija prej mogla objeti,« je rekel voznik.

VSAK DAN ENA

»Jaz vas bom že naučil, kako se dvori moji hčeri!«

»Kaj res hočete to? Če se vam stvar posreči, vam bom neskončno hvaležen. Doslej namreč s svojo spretnostjo nisem niti najmanj uspel.«

(Politikene)

Zane Grey:

30

Zakon zapada

Roman

»Tedad je stvar seveda precej drugačna, in če vam smem vrniti dober svet za dober svet — pošljite svojo sestro nazaj, od koder je prišla, kajti za takšne frajlice Tontska krajina ni pravi kraj.«

To rekši se je priklonil in izginil, Mary pa se je počasi vrnila k šoli. Po vsem Hatfieldovem nastopu se ji je zdelo, da ne more biti tako malo prida kakor njegov sloves, in s svojo zadnjo pripombo je imel docela prav, kajti Georgia res ni bila ustvarjena, da bi živila med temi preprostimi odkritimi ljudmi.

Pri vohodu jo je čakal Enoch.

»Nu, to je bilo hitro opravljeno,« je menil in se nasmehnil, »kakor burja je privihrala nazaj! Ustavil sem jo in ji rekel, da ji bom zdaj kot starejši svak vendarle nekakšen drugi očka in da mora biti zaradi tega prijazna z menoj — veš, kaj mi je odgovorila?«

»Ne morem si misliti.«

»Opekli si boste prste, da bo jo!« je pihnila, tako ošabno, da enakega ne pomnim.«

Pri tem se je dobrodušno zasmejal, a Maryji so bile solze dosti bližje od smeha.

Ko sta znova stopila v plesno dvorano, je bila slika izpremenjena. Otroke so bili spravili k po-

čitku — mirno so spali v kotu drug zraven drugega, odrasli pa so se veselili pridobljenega prostora, ki jim je omogočal hitreje in še bolj razposajeno plesanje.

Nato je prišel odmor, med katerim so gospe in gospodične ponujale obložene kruhke, pogače in torte, ki so jih použivali molče in v veliko naslodo. Mahoma pa je Henry Thurman vnoči zapraskal »tuš« in naznanil:

»Žalostna novica, gospoda moja — skladancev z ledom je zmanjkalo!«

»Nič čudnega,« je hripavo zarenčal Tim Matthews, »Wess Thurman jih je sam vsaj dvajset pojedel.«

»Kakor da ste jih drugi manj,« je ogorčeno vzkliknil Wess, »vsi ste se basali s sladoledom.« »Nekateri pa še z nevarnejšimi stvarmi,« je Enoch dodal, in vsi so se zasmejali, tako da je bil pripetljaj poravnal.

Maryji se je vobče zdelo, da je nevarnost resnih prepirov za zdaj minila. Cal je sedel pri svojem stricu Gardu, s katerim sta se vneto pogovarjala, in vobče je bilo podoba, da nima oči za ženski spol. Bid Hatfield se je bil povzpel na okensko polico in je imel pred družbo mladih deklet, ki so ga napeto poslušala, očividno zelo zanimivo predavanje. Georgia je bila pravkar sedla pod eno izmed svetilk, kar po Maryjinem trdnem prepričanju gotovo ni bilo naključje, marveč hladen račun. Tuck Merry je bil videti srečen v izključni posesti gospodične, ki jo je oboževal in ki se ji nihče drug ni več upal približati. Tim Matthews je bil sicer zaripel kakor rak in močno neobzdranega jezika,

toda njegova pijanost je bila videti dobrodušna. Enkrat je sicer kazalo, kakor da bi hotel razjarjeno poskočiti izza vrat, pri katerih je sedel, a tovariši, ki so ga obdajali, so ga zgrabili in potegnili nazaj.

Ko so pospravili vso jedačo, je Henry Thurman spet vzel gosli v roke in zaklical:

»Dajte otroci, nikar se ne izgovarjajte, da ste trudni — pokažite nam, kdo je vztrajnejši: Adam ali Eva!«

Na vsakem teh plesov so se plesalci in plesalke borili za slavo, kdo bo »spravil drugega pod mizo«, in prav nocoj je imelo častihlepje deklet nekaj upanja v uspeh, kajti za cowboys je bil najtežji, najnapornejši teden vsega leta, teden lovljenja čred in izbiranja živali, ki jih je bilo na jesen prodati. Zato so tudi z radostjo pozdravila starčev poziv, fantje se pa niso dali osramotiti, in spet je vse zaplesalo, kakor da gre za življenje in smrt.

Tuck Merry je poprosil Maryjo za čast, da jo sme »nekajkrat zasukati po dvoranah,« kakor se je izrazil, in Mary mu ni mogla odbiti, če ni hotela biti neljubna. K sreči je dolgin kmalu sam opustil brezupne poizkuse, da bi prišel z njo v takt, in jo je smejše se odvedel nazaj na njen prostor. Porabila je to prilnost ter ga vprašala:

»Ali je res, kar mi je pravil Enoch Thurman, da ste imeli pretep?«

Tako se zadevica skoraj ne more imenovati, spoštovana gospodična, je muzaje se odvrnil, »samo pest sem nastavljal nekaterim cowboysom, da so se zaleteli vanjo. Bila je prava moritev betlehem-

skih otročičev — trije izmed gentlemanov, ki so mi oporekali pravico, da plesem po svojem okusu in s komer mi drago, ležijo še zdaj zunaj v gozdu.«

»A to je strašno!«

»Oh, saj ni tako hudo. Preden bo treba spet na delo, se bodo gotovo ovedeli.«

Z dobrodušnim nasmeškom se je poslovil, Mary pa se je odslej zadovoljevala s tem, da se gledala ples, zlasti ker je postajal čedalje bolj divji in sporov za venec vztrajnosti čedalje bolj ogorčena.

Stari Henry Thurman ni poznal utrujenosti, skoraj nenehoma je goslal in pel po taktu godbe kratke kitice, ki si jih je sam izmisljal in ki so jih skromni poslušalci vsakikrat vriskaje pozdravljali. Najprej se je obrnil k damam:

»Dajte, dekleta, ne popustite, pod mizo jih spravite, s sramoto pokrite! Kronam stvarstva, gospodom raja Od napora že sapa uhaja.«

Nagnil je glavo na stran, se s prekanjenim nasmehom zahvalil za bučno pohvalo, nekoliko pomislil in spet zapel:

»Čujte fantje, kaj bi vas prosil: Tuck Merry jo je dal že trem po nosu; glejte, da ne boste vsi tepeni — da ne bo Adam premagan po ženi!«

Okoli treh zjutraj se je bil ples stopnjeval malone do besnosti, a gledalci so bili že utrujeni, skoraj vsi pogovori so bili utihnili, slišati je bilo samo divji topot in drsanje, cviljenje gosli in ropot palic, pri katerih so se cowboys vrstili, da so udarjali plesalcem takt.

